

KONSTANTY STECKI, ANTONI BIERNACKI

Wiosenne zakwitanie zimowitu jesiennego w Polsce — Spring Blooming of *Colchicum autumnale* L. in Poland

Wpłynęło 12. X. 1960

Kwiaty zimowitu jesiennego (*Colchicum autumnale* L.) pojawiają się zwykle na jesieni, od sierpnia do października, a nawet do grudnia. Zne są jednak wypadki zakwitania zimowitu na wiosnę. Stwierdzają to Ascherson i Graebner (1905—7, t. 3, str. 23), Thomé (1903, t. 1, str. 282), a także Hegi (t. 1, str. 247). Podobną uwagę znajdujemy w pierwszym tomie „Flory polskiej” (1919), a w „Roślinach polskich” Szafera, Kulczyńskiego i Pawłowskiego (1953) podano, że „u bardzo rzadkiej var. *vernum* Schrank kwiaty rozwijają się na wiosnę wraz z liśćmi, a działki są wąskie, często zielonawe”. Według różnych autorów forma wiosenna posiada kwiaty drobniejsze, o węższych łatkach okwiatu, pręcikach i słupkach czasem zmarniałych, i pojawia się tam, gdzie występują wczesne jesienne zalewy lub śnieżyce, które uniemożliwiają wykształcenie kwiatów w jesieni. Forma ta była wielokrotnie opisywana jako odrębny gatunek pod różnymi nazwami. Pierwszy opisał ją Schrank pod nazwą *Colchicum vernum* Schrank. Synonimami są: *Colchicum vernale* Hoffmann, *C. praecox* Spenner. Ascherson i Graebner formę wiosenną o zzieleniałych łatkach okwiatu opisują pod nazwą: *Colchicum autumnale speciosissimum*, a Kruber pod nazwą: *C. autumnale* forma *viridiflora*.

W polskiej literaturze botanicznej znajduje się notatka Sz. Trusza (1883) o znalezieniu wiosną zimowitu ze zzieleniałym okwiatem w okolicy Korszowa w pow. kołomyjskim oraz dłuższy artykuł Sz. Wierdaka¹ (1925), w którym autor podaje stanowisko tej formy z łąk w Łopuszce Wielkiej koło Kańczugi w pow. przeworskim. Ponieważ Korszów leży obecnie poza naszymi granicami i stanowisko w Łopuszce Wielkiej jest wobec tego jedynym notowanym z naszego obszaru, przeto sądzimy, że nowo zaobserwowane przez nas stanowiska tej rośliny warte są zanotowania.

W dniu 1. V. 1960 r. znaleźliśmy w okolicy Przemyśla na paru stanowiskach na wilgotnych łąkach okazy zimowitu. Kilkadziesiąt okazów rośło na łące „Pod Hurkiem” należącej do Technikum Rolnego w Przemyślu, położonej 7 km na wschód od miasta, przy szosie medycznej. Łąka ta jest zagospodarowana, pocięta otwartymi rowami odwadniającymi, o glebie zwięzłej, próchnicznej i o dobrze zachowanej strukturze, na podłożu gliniastym. Odczyn mierzony *pH*-metrem Helliga w zasięgu bulw zimowitu wynosił *pH* = 7, w głębokości 30 cm *pH* = 8.

¹ Na artykuł ten zwrócił nam uwagę prof. B. Szafran, za co mu na tym miejscu wyrażamy podziękowanie.

Egzemplarze zimowitu, występujące na łące wśród zaledwie budzącej się do wegetacji darni traw i innej roślinności zielnej, dorastały w tym momencie zaledwie do około 10 cm wysokości i wyglądały jak skupione pęczki liści, wśród których zwróciły naszą uwagę na kilku okazach widoczne białawe pylniki i cienkie nitkowate szyjki słupków. Były to okazy kwitnące, o zzieleniałych, równowąskich działkach okwiatu, 3—5 mm szerokich i do 70 mm długich, a różniących się od liści nieco jaśniejszą, żółtawozieloną barwą. Parę zielono kwitnących okazów posiadało jeden, inne dwa kwiaty. Kilka innych okazów owocowało normalnie, niektóre nie posiadały ani kwiatów, ani owoców.

Kwitnące egzemplarze znaleźliśmy również na łąkach kośnych położonych wzdłuż kanału biegnącego równolegle do szosy medycznej naprzeciw stacji przeładunkowej w Medyce i ciągnących się wzdłuż granicy polsko-radzieckiej. Tu wśród licznych okazów *Colchicum* znaleźliśmy trzy egzemplarze kwitnące. Jeden z nich posiadał dwa kwiaty. Wszystkie kwitnące okazy miały kwiaty zzieleniałe.

Colchicum autumnale L. var. *vernum* Schrank według autorów niemieckich ma występować rzadko, nawet bardzo rzadko (Ascherson i Graebner l. c. str. 24), a przy tym nigdzie stale. Jednak sądząc z naszych obserwacji w okolicy Przemyśla zdaje się, że nie jest ono tak rzadkie, jakby z braku notowań wynikało. Być może, że ze względu na nie rzucającą się w oczy zieloną barwę okwiatu formą ta nie zwracała często uwagi florystów, a przy uważniejszej obserwacji okaże się jednak pospolitszą. Również traktowanie jej jako odrębny gatunek, a zapewne także jako odmianę nie wydaje się dostatecznie uzasadnione. Raczej jest to forma patologicznego (owady, wirusy?) lub teratologicznego pochodzenia, za czym przemawia występowanie jej wśród licznie normalnie tutaj na jesieni kwitnących egzemplarzy. Podobnie jako utwór teratologiczny („*Missbildung*“) opisuje tę formę Penzig (1922), określając ją jako przykład chlorancji czyli zzielenienia kwiatu.

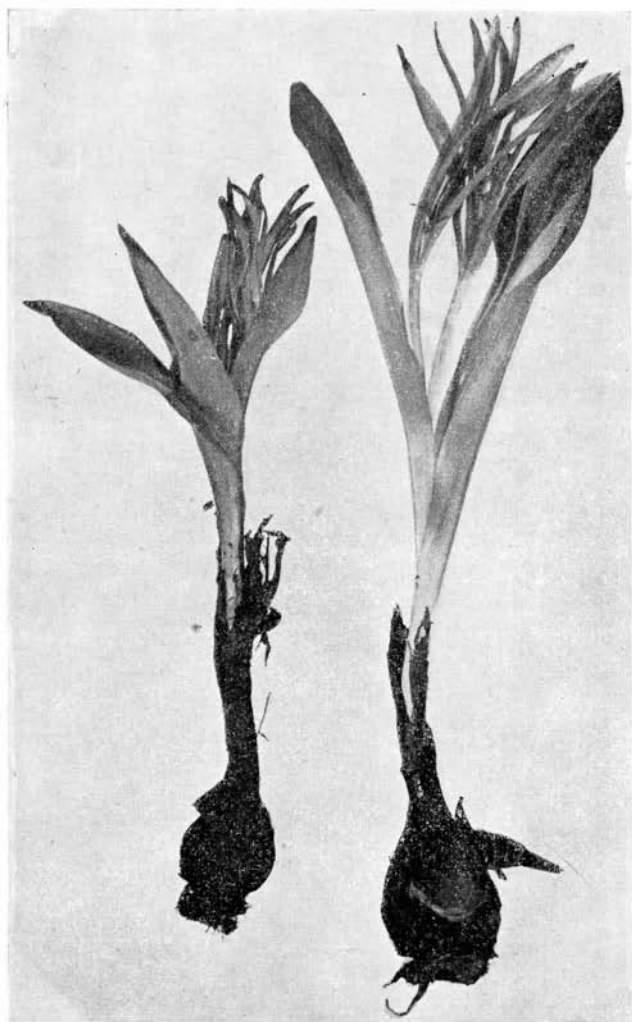
Hegi (l. c. t. 2, str. 250 i t. 7, str. 43) podaje ilustrację kwitnącego wiosną okazu, jednakże niewątpliwie ze zwiędłego egzemplarza, o pokurczonych i zwisających łatkach okwiatu, co nie odpowiada wyglądowi świeżej rośliny. Niektóre z zebranych przez nas kwiatów po zwiędnięciu przybrały podobny wygląd. Dołączamy zdjęcie dwu kwitnących wiosną egzemplarzy (ryc. 1), które w ciągu paru dni od zebrania do wykonania zdjęcia wydłużyły swe pędy i kwiaty i w momencie fotografowania mierzyły w części nadziemnej 15 i 22 cm, a wraz z bulwami 22 i 28 cm, zachowały jednak świeży wygląd i turgor w swych listkach okwiatu.

Znany nam jest również przypadek wiosennego zakwitania zimowitu w uprawie ogrodowej. Miało to miejsce wiosną 1960 r. w ogrodzie prywatnym pod Poznaniem, właściciele tłumaczyli to wyjątkowo długotrwałą suszą jesienną w 1959 r., wskutek której zimowit nie mógł wytworzyć jesienią kwiatów w normalnej porze.

Z Zakładu Botaniki Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu

LITERATURA

1. Ascherson P., Graebner P. 1905—1907. Synopsis der mitteleuropäischen Flora. Bd. 3: 934. Leipzig, Engelmann.
2. Hegi G. Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Bd. 1: 528 München, Lehmann J. F.

Ryc. 1. *Colchicum autumnale* L. z wiosennymi kwiatami

Fig. 1. *Colchicum autumnale* L. with spring flowers

Fot. A. Biernacki 7. V. 1960

3. Penzig O. 1922. Pflanzeneratologie. Bd. 3: 624 Berlin, Bornträger.
4. Raciborski M., Szafer W. 1919. Flora polska. 1: 427. Kraków, A. U.
5. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1953. Rośliny polskie: 1020. Warszawa, PWN.
6. Thomé. 1903. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz. Bd. 1: 376. Gera, Zetzschwitz.
7. Trusz Sz. 1883. *Colchicum autumnale*. Kosmos 8: 476—477. Lwów.
8. Wierdak Sz. 1925. O zielonokwiatowym zimowicie (*Colchicum autumnale* L. var. *vernum* Rchb. lusus *viridiflorum* Kruber). Acta Soc. Bot. Pol. 2: 265—268.

SUMMARY

The authors present two habitats of the rare form of *Colchicum autumnale* L. var. *vernum* Schrank forma *viridiflora* Kruber blooming in spring, and showing virescence of its flowers. So far, there was only one habitat of the plant known in Poland of today. The authors gathered specimens of *Colchicum autumnale* blooming in spring in the region of Przemyśl in a meadow of the Technical School of Agriculture in Przemyśl, situated 7 km east of the town by the highway leading to the village Medyka, and in another habitat, also in meadows by the same road some kilometres farther nearer the village.

The authors express the view that this form does not merit differentiation as a separate species, as do many authors (Schrank, Hoffmann, Spenner), and not even as a variety. It is rather a phenomenon freak of nature and pathological (insects, viruses?). The authors also know a case of spring blossoming of *Colchicum autumnale* L. in garden plant breeding.

Department of Botany of the Higher School of Agriculture, Poznań